

Cannabisprevention bland ungdomar

**En enkätundersökning med yrkesgrupper som möter
ungdomar i Stockholm**

**Johanna Gripenberg
Erica Sundin
Mats Ramstedt**

RAPPORT NR 52

STADs rapportserie, 2013
Rapport nummer 52
ISSN: 1654-7497
ISBN: 978-91-85997-22-0

www.stad.org

Rapporten kan beställas från: johanna.gripenberg@sll.se

FÖRORD

STAD (STockholm förebygger Alkohol- och Droghproblem) startade som ett tioårigt projekt med uppdraget att identifiera, tillämpa och utvärdera lovande metoder för prevention inom alkohol- och narkotikaområdet. Projektet startades 1995 efter en översyn av missbruksvården i Stockholms län, där Landstinget och Stockholms stad gemensamt beslöt att göra en mer långsiktig satsning på metodutveckling. Sedan 2010 är STAD en enhet inom Centrum för psykiatrforskning Stockholm.

STADs arbete kännetecknas av ett tätt samspel mellan praktik och forskning där kunskaperna från utvärderingar omsätts till praktik och de praktiska metoderna utsätts för kritisk och konstruktiv granskning. Kunskapen om vad som kännetecknar effektiva preventiva metoder har också ökat under de senaste tio åren. Det finns dock fortfarande ett stort behov av att utveckla och testa nya samhällsbaserade preventiva metoder, dels genom det aktionsinriktade arbetssätt som i stor utsträckning kännetecknar STAD, dels genom att studera hur metoder fungerar när de verkar i den vardag de är avsedda för.

I en serie rapporter redovisas resultat och erfarenheter från det arbete STAD bedriver. I denna rapport presenteras en kartläggning som gjorts med yrkesgrupper som kommer i kontakt med ungdomar. Studien genomfördes på uppdrag av utvecklingsenheten vid socialförvaltningen i Stockholms stad inom ramen för Trestad2. Syftet med studien har varit att undersöka vilken bild yrkesgrupper som kommer i kontakt med ungdomar har av cannabisanvändning bland ungdomar i Stockholm och hur de arbetar med prevention och tidiga insatser inom området. Ett annat syfte har varit att få förslag på åtgärder för att förebygga och minska cannabisanvändning bland ungdomar.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

SAMMANFATTNING	5
INLEDNING	6
Syfte.....	7
Frågeställningar	7
METOD	7
Urval av målgrupp och val av datainsamlingsmetod	7
Mätinstrument	7
Mätningens genomförande.....	8
Statistisk bearbetning.....	8
Svarsfrekvens.....	9
RESULTAT	9
Bakgrundsvariabler.....	9
Problembild	9
Arbetsituation och skriftliga riktlinjer.....	13
Insatser och samverkan.....	15
Kunskap om cannabis.....	15
Inställning till cannabis.....	17
Förslag för att förebygga cannabisbruk bland ungdomar.....	20
Fritidsledare.....	20
Fältassistenter	21
Kuratorer	21
Specialpedagoger	22
Poliser	23
Preventionssamordnare.....	24
DISKUSSION	24
Slutsats	27
REFERENSER	28
BILAGA 1 – FRÅGEFORMULÄR.....	29

SAMMANFATTNING

Bakgrund: Efter att narkotikaanvändandet bland ungdomar sjönk i mitten av 2000-talet har en oroande utveckling skett de senaste åren och under 2007-2010 rapporterades en ökning. Det vanligaste narkotikapreparatet bland ungdomar är cannabis. Mot denna bakgrund har en gemensam satsning i storstäderna Stockholm, Göteborg och Malmö initierats. Inom ramen för denna satsning har utvecklingsenheten vid socialförvaltningen i Stockholm gett STAD i uppdrag att undersöka hur Stockholms stad ska kunna stödja olika yrkesgrupper att bli bättre på att förebygga, tidigt upptäcka och agera vid cannabisanvändning bland ungdomar.

Syfte: Syftet är att kartlägga vad olika yrkesgrupper som kommer i kontakt med ungdomar har för bild av cannabisanvändning bland ungdomar i Stockholm, hur de arbetar med prevention och tidiga insatser mot cannabisanvändning bland ungdomar, samt att identifiera vilka åtgärder som man bedömer skulle kunna förbättra arbetet.

Metod: Under sommaren och hösten 2012 genomfördes en webbaserad enkätundersökning där fritidsledare, fältassistenter, kuratorer, specialpedagoger, poliser och preventionssamordnare i Stockholms stad anonymt besvarade en enkät framtagen av STAD. Totalt svarade 508 personer på enkäten.

Resultat: Resultatet visar att 80,7% av respondenterna tycker att cannabisanvändning är ett ganska stort eller mycket stort problem i Stockholms stad. Cirka 15% av respondenterna rapporterar att de träffar ungdomar som är eller som de misstänker är cannabispåverkade varje vecka eller oftare. Nästan hälften, 47,6% upplever att cannabisanvändning bland ungdomar har ökat de senaste tre åren, medan 1,7% upplever att det har minskat. En majoritet av de svarande, 80,7%, rapporterar att insatser för att förebygga cannabisanvändning borde ha hög eller mycket hög prioritet. Drygt tre fjärdedelar av respondenterna anser att det ingår i deras arbetsuppgifter att förebygga ungdomars cannabisanvändande, däremot är det färre som anser att de har möjlighet att arbeta förebyggande. Hälften av respondenterna uppger att det på deras arbetsplatser finns en skriftlig policy som beskriver hur alkohol- och narkotikarelaterade problem bland ungdomar skall hanteras. När respondenterna får kännedom om att en ungdom använder cannabis är de tre vanligaste insatserna: 1) prata med ungdomen, 2) kontakta föräldrar och 3) prata med arbetskollegor. Större delen av de svarande har en restriktiv inställning till cannabis. De olika yrkesgrupperna har många förslag på åtgärder för att förebygga cannabisanvändning bland ungdomar. De mest återkommande förslagen är: utbildning och information till alla yrkesgrupper, föräldrar och barn; meningsfulla fritidssysselsättningar; förbättrad samverkan mellan olika aktörer; vuxennärvaro; tobaksprevention; föräldrarnas ansvar och att begränsa tillgängligheten.

Slutsats: Resultaten visar att dessa yrkesgrupper anser att cannabis är ett problem bland ungdomar i Stockholms stad. Sammantaget kan resultaten tolkas som att det både är möjligt och meningsfullt att ytterligare involvera dessa yrkesgrupper i det förebyggande arbetet mot ungdomars cannabisanvändning. Genomgående framkommer ett engagemang i frågan och yrkesgrupperna har en mängd förslag på åtgärder som kan ligga till grund för preventivt arbete inom detta område.

INLEDNING

Det finns en rad folkhälsoproblem relaterade till bruk av narkotika såsom skador, våld, oskyddat sex och beroendeutveckling (1-5). Därför finns det ett stort behov av att förebygga och tidigt upptäcka framförallt ungdomar som experimenterar med narkotika. I Sverige har det sedan 1971 genomförts årliga undersökningar av ungdomars narkotikavanor för att kunna följa utvecklingen över tid. Efter att narkotikaanvändandet sjönk i mitten av 2000-talet har en oroande utveckling skett de senaste åren och under åren 2007-2010 rapporterades på nytt en ökning speciellt bland pojkar (6). Drogtrender startar oftast i storstäderna och sprids sedan till ungdomar i övriga landet. I Sveriges tre storstäder Stockholm, Göteborg och Malmö har andelen som missbrukat narkotika legat över riksgenomsnittet. Det vanligaste narkotikapreparatet bland ungdomar är cannabis. Av de som uppger att de har testat narkotika har 80-90% testat cannabis (7-8). Det finns forskning som visar att cannabisbruk ökar risken för en rad olika negativa konsekvenser som till exempel våld och psykiska problem (9-10). Det finns också studier som tyder på att cannabis kan fungera som inkörsport till andra typer av narkotikamissbruk (4).

Mot bakgrund av oron över ungdomars cannabisanvändande har en gemensam satsning bland storstäderna Stockholm, Göteborg och Malmö initierats. Denna satsning, som kallas Trestad², kommer att pågå under tre år, 2012- 2014. Trestad² sker inom ramen för regeringens ANDT-strategi (alkohol, narkotika, dopning och tobak) och finansieras av Socialdepartementet. Det övergripande långsiktiga syftet är att minska användningen av cannabis bland ungdomar under 25 år. Mer specifikt kommer satsningen att fokusera på att stärka och utveckla det arbete som redan utförs gällande cannabis, samt att försöka identifiera storstadsspecifika förhållanden och utifrån detta utveckla nya arbetssätt mot användning av cannabis. Arbetet genomförs på tre olika nivåer; förebyggande arbete, tidigt upptäckt och vård/behandling. Vissa insatser utförs parallellt i de tre städerna, medan andra insatser bara bedrivs i en stad.

I Stockholm har man valt att fokusera på tidig upptäckt av cannabisanvändning bland ungdomar. Stockholms satsning mot cannabis samordnas av utvecklingsenheten inom Stockholms stads socialförvaltning. För att minska cannabisanvändning bland ungdomar har det beslutats att arbetet ska rikta in sig på vuxna som finns runt omkring ungdomar. Detta för att vuxenvärlden ska bli bättre på förebygga, och även att så tidigt som möjligt ingripa och agera vid misstanke eller upptäckt av cannabisanvändning. Viktiga vuxengrupper som möter ungdomar är till exempel föräldrar och professionella som arbetar med barn och ungdomar såsom skol- och fritidspersonal, fältassistenter, annan personal inom socialtjänst och polis.

Inom ramen för denna satsning har utvecklingsenheten gett STAD i uppdrag att undersöka hur Stockholms stad ska kunna hjälpa olika yrkesgrupper att bli bättre på att förebygga, tidigt upptäcka och agera vid cannabisanvändning bland ungdomar. I föreliggande rapport presenteras resultat från en enkätundersökning riktad till yrkesgrupper som möter ungdomar i sitt arbete. De yrkesgrupper som ingår i studien är fritidsledare, fältassistenter, kuratorer, specialpedagoger, poliser och preventionssamordnare i Stockholms stad.

Syfte

Syftet med denna rapport är att kartlägga vad olika yrkesgrupper som kommer i kontakt med ungdomar har för bild av cannabisanvändning bland ungdomar i Stockholm, hur de arbetar med prevention och tidiga insatser mot cannabisanvändning bland ungdomar, samt att identifiera vilka åtgärder som man bedömer skulle kunna förbättra arbetet.

Frågeställningar

De mer specifika frågeställningarna som riktas till de olika yrkesgrupperna är:

1. Anser man att cannabisanvändning bland ungdomar är ett problem?
2. Anser man att insatser mot cannabisanvändning bland ungdomar är något som bör prioriteras?
3. Hur arbetar man med prevention och tidiga insatser mot cannabisanvändning bland ungdomar?
4. Finns skriftliga policys/handlingsplaner/riktlinjer på arbetsplatserna, som syftar till att förebygga och tidigt upptäcka cannabisanvändning bland ungdomar?
5. Vilken kunskap har man om cannabis?
6. Vilken inställning har man till cannabis?
7. Vilka förslag har man på åtgärder för att förebygga cannabisanvändning bland ungdomar?

METOD

Urval av målgrupp och val av datainsamlingsmetod

Eftersom Stockholms stad initialt ville fokusera sina insatser, inom Trestad2, på yrkesgrupper som når ungdomar i sitt arbete valde de ut följande yrkesgrupper: fritidsledare, fältassistenter, kuratorer, specialpedagoger, poliser och preventionssamordnare. Dessa yrkesgrupper ingår därför som målgrupp i denna studie. Endast poliser som specifikt arbetar med ungdomar inkluderades. Som studiedesign valdes en tvärsnittsstudie och som datainsamlingsmetod webbenkät.

Mätinstrument

En enkät med totalt 37 frågor (se Bilaga 1) utvecklades av forskare på STAD i samråd med personal från Stockholms stad. Enkäten inleddes med demografiska frågor om kön, ålder, utbildning, yrke och yrkeserfarenhet. Därefter delades enkäten upp utifrån frågeställningarna. Först kom frågor om yrkesgruppernas bild av cannabisanvändning bland ungdomar samt om det är ett problem och i så fall om det bör prioriteras. Sedan ställdes frågor om hur yrkesgrupperna arbetar förebyggande och med tidiga insatser mot ungdomars cannabisanvändning samt om man på arbetsplatserna har skriftliga policys/handlingsplaner/riktlinjer rörande åtgärder mot cannabisanvändning bland ungdomar. För att få en uppfattning om yrkesgruppernas kunskap om och inställning till cannabis ställdes sedan frågor om detta. Alla frågor hade fasta svarsalternativ men även ett utrymme för kommentarer, förutom den sista frågan, där respondenterna fritt kunde skriva förslag på åtgärder för att förebygga cannabisanvändning bland ungdomar.

Mätningens genomförande

Via Stockholms stad inhämtades uppgifter till kontaktpersoner för respektive yrkesgrupp. Genom kontaktpersonerna fick STAD sedan e-postadresser till följande yrkesgruppers tjänste-e-poster: fältassistenter, preventionssamordnare, kuratorer och specialpedagoger. Alla fältassistenter och preventionssamordnares kontaktuppgifter insamlades, totalt 55 respektive 14 e-postadresser. Vad det gäller kuratorerna tillhandahölls initialt 145 adresser, 16 av dessa var dock felaktiga och exkluderades från adresslistan. Kuratorerna bestod av anställda i grundskolan och på gymnasiet både från kommunala och privata skolor. Vidare förmedlades 336 e-postadresser till specialpedagoger från en nätverkslista från grundskolan och gymnasiet. Alla fritidsledare hade inte tillgång till tjänste-e-poster, likaså hade poliserna inte tillgång till externa tjänste-e-poster. Dessa nåddes istället via kontakter med fritidschefer och en kontaktperson inom polisen.

De tillgängliga e-postadresserna importerades till det webbaserade undersökningsverktyget Easyresearch (QuestBack). Webbenkäten skickades sedan till respondenterna tillsammans med information om bland annat syftet med undersökningen, att medverkan var frivillig och anonym samt kontaktuppgifter till personer de kunde vända sig till vid eventuella frågor. En elektronisk länk, som ledde direkt till webbenkäten, skickades via e-post till fritidscheferna samt till kontaktpersonen inom polisen. De vidarebefordrade sedan länken och informationen till de berörda respondenterna. I informationen framgick även att de kunde skriva ut enkäten och besvara frågorna på pappersutskriften och sedan posta den till en angiven adress till STAD. En utskreven pappersenkät inkom. Vid två tillfällen samlades pappersenkäter (87 stycken) in under utbildning av fritidsledare anordnad av Stockholms stad.

Minst fem påminnelser skickades ut via e-post till de personer som inte hade svarat på enkäten inom en bestämd tidsperiod via Easyresearch. Fritidscheferna och kontaktpersonen inom polisen fick även minst fem påminnelser via e-post om att de skulle påminna de anställda att svara på enkäten. Stockholms stad påminde och uppmuntrade även vid ett par tillfällen kontaktpersonerna om att det var viktigt att så många som möjligt inom varje yrkesgrupp deltog i studien för att få ett bra och tillförlitligt resultat. Datainsamlingen pågick mellan den 7 maj och den 16 september 2012. Eftersom insamlingen påbörjades nära inpå sommarlov och semestertid så beslutades att de sista påminnelserna skulle skickas ut efter sommaren för att öka svarsfrekvensen.

Statistisk bearbetning

Resultaten presenteras med enkla frekvenstabeller framtagna i statistikprogrammet SPSS version 20.0. Analyserna genomfördes på hela studiepopulationen och någon jämförelse mellan olika yrkesgrupper görs inte. Det finns flera anledningar till detta: 1) studiens övergripande syfte är inte att jämföra olika yrkesgrupper, 2) yrkesgrupperna är olika stora och 3) vissa av frågorna kan vara känsliga att redovisa på yrkesgruppsnivå. Ett undantag är den öppna frågan gällande förslag på åtgärder för att förebygga cannabisanvändning bland ungdomar. Detta dels för att denna fråga inte anses som känslig, dels för att det finns ett intresse av att undersöka om yrkesgrupperna har olika förslag på åtgärder, vilket skulle kunna ligga till grund för yrkesspecifika insatser.

Svarsfrekvens

Totalt svarade 508 personer på enkäten. Svarsfrekvenser för två av yrkesgrupperna, fritidsledare och poliser, är inte tillgänglig eftersom vi inte har kunnat få information om hur många som fått förfrågan via e-post att svara på webbenkäten. Däremot har vi svarsfrekvenser på de andra yrkesgrupperna. Högst svarsfrekvens har preventionssamordnare 100,0%, därefter följer kuratorer på 76,0%, fältassistenter 72,7%, och specialpedagoger 39,6%.

RESULTAT

Resultaten kommer att redovisas för hela studiegruppen på frågorna med fasta svarsalternativ. Dessa frågor kompletteras med kommentarer som respondenterna hade möjlighet att ge på varje fråga. På den öppna frågan, där respondenterna kunde ge förslag på åtgärder, presenteras resultaten uppdelat på yrkesgrupp.

Bakgrundsvariabler

Könsfördelningen bland respondenterna var 70,3% kvinnor och 29,7% män (Tabell 1). Åldern varierade från 22 år till 66 år, med en medianålder på 43 år. Störst andel arbetade i söderort (42,0%) följt av västerort (27,4%) och city (26,0%). Majoriteten, 72,7%, uppgav universitet eller högskola som högst avslutad utbildningsnivå. Fördelningen mellan de olika yrkesgrupperna varierade. De två yrkesgrupperna som utgör den övervägande andelen i undersökningen är specialpedagoger och fritidsledare, följt av kuratorer, poliser, fältassistenter och preventionssamordnare. Arbetslivserfarenheten inom yrket hade en bred spannvidd, från ett par månader till 45 år, med en mediantid på 10 år.

Problembild

En majoritet av respondenterna, 80,7%, tycker att cannabisanvändning bland ungdomar är ett ganska stort eller mycket stort problem inom Stockholms stad (Tabell 2). Det är däremot färre, 41,7%, som tycker att det är ett ganska stort eller mycket stort problem bland ungdomar som de möter i sitt arbete. Flera kommenterar frågan med att de är oroade över att ungdomar idag har en liberal syn på cannabisanvändning och att de inte ser det som en drog. Ett antal uppger att de inte själva upplever det som ett problem, men att de hör från andra att cannabis bland ungdomar är ett problem såsom från kollegor, samarbetspartners och massmedia. En anledning till att respondenterna tycker att problemet är större bland ungdomar i Stockholms stad jämfört med ungdomar de möter i sitt arbete, uppger flera är att de inom ramen för sina arbeten träffar yngre barn.

Tabell 1. Bakgrundsvariabler avseende respondenterna (n^a=508).

Variabel	
Ålder (år)	
Median (intervall)	43 (22-66)
Medelvärde	35,8
Kön (% (n))	
Man	29,7 (150)
Kvinna	70,3 (358)
Region respondenten arbetar i (% (n))	
Söderort	42,0 (213)
Västerort	27,4 (139)
City	26,0 (132)
Annan region	4,5 (23)
Högst avslutade utbildningsnivå (% (n))	
Grundskola	3,4 (17)
Gymnasiet	12,3 (62)
Folkhögskola	6,3 (32)
Universitet eller högskola	72,7 (368)
Annan utbildning	5,3 (27)
Yrke (% (n))	
Specialpedagoger	29,7(151)
Fritidsledare	26,2 (133)
Kuratorer	19,3 (98)
Poliser	14,2 (72)
Fältassistenter	7,9 (40)
Preventionsamordnare	2,8 (14)
Antal år inom yrket	
Median (intervall)	10,0 (0.2-45)
Medelvärde	12,6

^an=antal

När det gäller hur ofta respondenterna träffar ungdomar som är eller som de misstänker är påverkade av cannabis uppger 15,2% att det sker varje vecka eller oftare. Här kommenteras att det är svårt att upptäcka om någon är påverkad av cannabis. Några påpekar att de misstänker eller vet vilka ungdomar som använder cannabis men att dessa ungdomar undviker att komma påverkade till skolan eller fritidsgårdar. På frågan hur många cannabispåverkade eller misstänkt cannabispåverkade ungdomar respondenterna träffar under en typisk arbetsvecka är det stor spridning på svaren från inga per vecka upp till 50 ungdomar per vecka. Beträffande om cannabisanvändning bland ungdomar som deltagarna möter i sitt arbete har förändrats under de senaste tre åren upplever 47,6% att det har ökat, 11,9% upplever ingen skillnad, 1,7% att det har minskat och 38,8 % uppger att de inte vet. Flertalet kommenterar frågan med att de anser att det har skett en förändring i tillgänglighet, pris och attityder. Respondenterna tycker att cannabis har blivit lättare att få tag på, det är billigt och attityden till cannabis har blivit mer tillåtande. Närmare två femtedelar av respondenterna uppger att de inte vet om det skett en förändring av cannabisanvändandet bland ungdomar. Skälen till detta uppger flera vara att de inte har arbetat i tre år och flera uppger att de arbetar med yngre barn där cannabis inte förekommer.

En tredjedel av respondenterna rapporterar att insatser för att förebygga cannabisanvändning borde ha mycket hög prioritet jämfört med insatser mot andra problem (t ex alkohol) bland ungdomar i vårt samhälle. Under 2% tycker att cannabisprevention bör ha liten eller ingen prioritet. En återkommande kommentar är att alkohol, tobak, cannabis och andra droger ska ha lika hög prioritet. Flera nämner att de som använder cannabis ofta har börjat med tobak och många gånger är påverkade av alkohol första gången de testat cannabis.

Vidare tror närmare två tredjedelar att det finns mycket som samhället kan göra för att förebygga cannabisanvändning bland ungdomar. Här kommenterar respondenterna att det behövs mer information och utbildning till barn och ungdomar, föräldrar och yrkesgrupper som möter ungdomar. Framförallt ska fokus ligga på att försöka påverka ungdomars liberala inställning till cannabis, samt informera om konsekvenser såsom skadeverkningar. Några påpekar att samhället bör arbeta med att minska klyftorna och segregationen på områden såsom utbildning, bostäder, fritid och sysselsättning.

Tabell 2. Respondenternas bild av cannabisanvändning bland ungdomar

Fråga och svarsalternativ	% (N)
Tycker du att cannabisanvändning bland ungdomar är ett problem inom Stockholm stad?	
Ja, ett mycket stort problem	31,0 (136)
Ja, ett ganska stort problem	49,7 (218)
Varken stort eller litet problem	14,8 (65)
Ganska litet problem	3,4 (15)
Nej, inte ett problem alls	1,1 (5)
Tycker du att cannabisanvändning är ett problem bland ungdomar som du möter i ditt arbete?	
Ja, ett mycket stort problem	13,6 (63)
Ja, ett ganska stort problem	28,1 (130)
Varken stort eller litet problem	22,1 (102)
Ganska litet problem	16,7 (77)
Nej, inte ett problem alls	19,5 (90)
Hur ofta förekommer det i ditt arbete att du träffar ungdomar som är eller som du misstänker är påverkade av cannabis?	
Varje vecka eller oftare	15,2 (74)
1-3 gånger i månaden	13,2 (64)
En till några få gånger senaste 12 månaderna	29,3 (142)
Aldrig	22,9 (111)
Vet ej	19,4 (94)
Upplever du i ditt arbete att cannabisanvändning bland ungdomar har förändrats under de senaste 3 åren?	
Stor ökning	18,2 (87)
Viss ökning	29,4 (140)
Ingen skillnad	11,9 (57)
Viss minskning	1,3 (6)
Stor eller viss minskning	0,4 (2)
Vet ej	38,8 (185)
Jämfört med insatser mot andra problem (t ex alkohol) bland ungdomar i vårt samhälle, tycker du att insatser för att förebygga cannabisanvändning är något som bör prioriteras?	
Ja, mycket hög prioritet	33,5 (161)
Ja, hög prioritet	47,2 (227)
Varken eller	17,5 (84)
Liten prioritet	0,8 (4)
Nej, ingen prioritet	1,0 (5)
Tror du att samhället kan göra något för att förebygga cannabisanvändning bland ungdomar?	
Ja, det finns mycket att göra	63,1 (305)
Ja, det finns en del att göra	32,3 (156)
Kanske	4,3 (21)
Nej, det finns nästan inget att göra	0,2 (1)
Nej, det finns inget att göra	0

Arbetsituation och skriftliga riktlinjer

I Tabell 3 framkommer det att en majoritet av respondenterna anser att det ingår i deras arbetsuppgifter att förebygga ungdomars cannabisanvändande, däremot är det färre som anser att de har möjlighet att arbeta förebyggande. Många kommenterar frågan med att det är självklart att de ska arbeta förebyggande. Flera påpekar att de arbetar förebyggande när det finns ett behov, såsom när man misstänker eller upptäcker att ungdomar har missbruksproblem. Respondenterna ger flera anledningar till att det är svårt att arbeta förebyggande. Framförallt har det med tid och resurser att göra. Det poängteras också att frågan bör prioriteras inom ledningen. Vidare kommenterar flera att de har möjlighet att arbeta förebyggande, men att de känner sig osäkra på hur de på bästa sätt ska gå tillväga. De efterfrågar kunskap, verktyg och utbildningsmaterial.

Det framgår att de tre vanligast förekommande tillfällen då respondenterna pratar med ungdomar om cannabis är 1) när ungdomar själv tar upp det, 2) när de misstänker att ungdomar använder cannabis, och 3) i de fall då det är känt att ungdomar använder cannabis. Ungefär 15% uppger att de aldrig pratar om cannabis med ungdomar inom arbetet. Några av de som uppgett detta förklarar att de aldrig stött på fråga ännu, men om frågan skulle dyka upp hos någon ungdom så skulle de prata om det. Det framkommer även att de inte vet när någon är påverkad av cannabis och har därför aldrig tagit upp frågan. Vidare uppger några att de inte arbetar direkt med ungdomar.

Frågor inkluderades för att få en uppfattning om förekomst av och innehåll i skriftliga policy/handlingsplaner. Hälften av respondenterna rapporterar att det på deras arbetsplats/myndighet/organisation finns en skriftlig policy/handlingsplan som beskriver hur alkohol- och narkotikarelaterade problem bland ungdomar skall hanteras. Några respondenter kommenterar att de har uttalade policys/handlingsplaner och vet hur de ska agera om ett problem uppstår, men att de är osäkra på om dessa riktlinjer finns skriftligen. Likaså uppkommer det att många, inom ramen för sina arbeten, följer den rådande lagstiftningen om de upptäcker narkotika. Vidare rapporterar några att de har policys/handlingsplaner men att de främst är inriktade på tobak och alkohol. En del uppger även att de arbetar med yngre barn och därför inte har något behov av policys/handlingsplaner mot cannabis. Slutligen kommenterar några att de har policys/handlingsplaner men de upplever att de inte fungerar eller följs på arbetsplatsen. Av de som har skriftliga policys/handlingsplaner är det en majoritet som beskriver vilka åtgärder som ska vidtas vid upptäckt eller misstanke om en ungdom använder cannabis.

Drygt en fjärdedel av respondenterna uppger att det på deras arbetsplatser finns skriftliga riktlinjer för hur man ska arbeta förebyggande mot ungdomars cannabisanvändning, medan 40,7% uppger att de inte vet om det finns sådana riktlinjer. En del kommenterar att de har allmänna riktlinjer för förebyggande arbete, inom till exempel alkohol och narkotika, men inga specifika riktlinjer om just cannabis. Några skriver också att de arbetar med yngre åldrar och att de därför inte har några riktlinjer. Respondenterna anser att de tre viktigaste faktorerna för att arbeta förebyggande med ungdomars cannabisanvändande är: 1) samverkan, 2) vidareutbildning/kunskap, och 3) tid. Många poängterar att alla svarsalternativ är viktiga för att förebyggande åtgärder ska ge effekt samt att arbetet måste prioriteras och vara långsiktigt.

Tabell 3. Respondenternas arbetssituation och policy/handlingsplaner på arbetsplatserna gällande cannabisanvändning bland ungdomar

Fråga eller påstående och svarsalternativ	% (N)
Anser du att det ingår i dina arbetsuppgifter att arbeta förebyggande mot ungdomars cannabisanvändande?	
Ja	76,9 (366)
Delvis	18,9 (90)
Nej	4,2 (20)
Anser du att du har möjlighet att arbeta förebyggande mot ungdomars cannabisanvändande?	
Ja	42,0 (200)
Delvis	47,7 (227)
Nej	10,3 (49)
Vid vilka tillfällen pratar du med ungdomar om cannabis i ditt arbete?	
När ungdomar själv tar upp det	63,3 (307)
När jag misstänker att ungdomar använder cannabis	56,3 (273)
I de fall då det är känt att ungdomar använder cannabis	43,1 (209)
När jag träffar ungdomar som är cannabispåverkade	31,5 (153)
När jag undervisar/föreläser om narkotika	16,9 (82)
Aldrig	15,1 (73)
Annat tillfälle	14,0 (68)
Finns det en <i>skriftlig</i> policy/handlingsplan som t ex beskriver hur alkohol- och narkotikarelaterade problem bland ungdomar skall hanteras?	
Ja	49,1 (237)
Nej	16,1 (78)
Vet ej	34,8 (168)
Om ja, beskriver policy/handlingsplanen vilka åtgärder som skall vidtas om du/ni upptäcker eller misstänker att en ungdom använder cannabis?	
Ja	86,8 (197)
Nej	3,1 (7)
Vet ej	10,1 (23)
Känner du till om det på din arbetsplats finns skriftliga riktlinjer för hur ni ska arbeta förebyggande mot ungdomars cannabisanvändning?	
Ja	27,4 (128)
Nej	31,9 (149)
Vet ej	40,7 (190)
På din arbetsplats, vilka faktorer tycker du är viktigast för ert arbete med att förebygga ungdomars cannabisanvändande?	
Samverkan	66,4 (312)
Vidareutbildning/kunskap	61,7 (290)
Tid	41,5 (195)
Handledning	28,9 (136)
Erfarenhet	21,7 (102)
Stöd från min närmsta chef	17,9 (84)
Ekonomiska resurser	14,5 (68)
Skriftlig policy	10,9 (51)
Specialiserad handläggare	9,6 (45)
Annat	2,3 (11)

Insatser och samverkan

I Tabell 4 redovisas respondenternas svar på frågor om insatser och samverkan gällande ungdomar och cannabis. När respondenterna får kännedom om att en ungdom använder cannabis är det tre vanligaste insatserna: 1) att de pratar med ungdomen, 2) att de kontaktar föräldrarna, och 3) att de pratar med arbetskollegor. De nästföljande frekventaste insatserna är att kontakta socialtjänsten, att kontakta Maria Ungdom och att kontakta skolhälsovården. Under kategorin annat nämns kontakt med elevhälsoteamet, rektor, skolledning, Mumin, chef samt att det tas upp på arbetsplatsmöten. Poliserna kommenterar frågan med att de agerar enligt polisens rutiner vilket innebär att skriva en anmälan som följs av att föräldrar och socialtjänst kontaktas. Många påpekar att deras åtgärder beror på omständigheterna såsom ålder på ungdomen, relationen till ungdomen, relation till ungdomens föräldrar och graden av motivation hos ungdomen. Föräldrar kontaktas när ungdomen är omyndig eller när myndig ungdom samtycker.

Det framgår att 68,2% av respondenterna uppger att de samverkar med andra aktörer i frågor som rör ungdomar och cannabis, och att 18,4% inte vet om någon samverkan förekommer. Av de 13,4% som svarat nej på frågan kommenterar några att de inte haft problem med ungdomar som använder cannabis.

Den aktör som flest rapporterar samverkan med är socialtjänsten, följt av polisen, fritidsgårdar, Maria Ungdom, skolan och elevhälsan. Under kategorin andra exempel på samarbetspartners nämns föräldraföreningar, kyrkan, minimaria, preventionsamordnarna, livsstilmottagningen, och andra kommuner. En fråga inkluderades för att ta reda på hur samverkan ser ut. Som framgår i Tabell 4 är kontakt via telefon och möten vid behov vanligaste typen av samverkan. Respondenterna kommenterar frågan med att samarbetet ser olika ut med olika aktörer. En del samverkan sker även i samband med föräldramöten i skolan, och under samverkans- och utbildningsdagar. En del kommenterar att de framför allt önskar bättre samverkan med socialtjänsten. Vidare hoppas flera på att samverkan ska påbörjas och några andra att samverkan ska förbättras.

Kunskap om cannabis

Drygt hälften av respondenterna anser att de har ganska bra eller mycket bra kunskap om hur man upptäcker att någon är påverkad av cannabis, medan nästan en fjärdedel anser att de har ganska dålig eller mycket dålig kunskap (Tabell 5). Några kommenterar att det finns behov av mer utbildning och att det är svårt att upptäcka cannabispåverkan och att det kan vara ännu svårare att upptäcka när ungdomar samtidigt är påverkade av alkohol. Andra påpekar att de har arbetat med ungdomar och cannabis i många år och har därför praktiska erfarenheter och kunskap på området.

Tabell 4. Insatser och samverkan kring ungdomar och cannabis

Fråga eller påstående och svarsalternativ	% (N)
Om du, inom ramen för ditt arbete, får kännedom om att en ungdom använder cannabis, vad gör du då?	
Pratar med ungdomen	77,5 (372)
Kontaktar föräldrarna	70,2 (337)
Pratar med arbetskollegor	59,0 (283)
Kontaktar socialtjänsten	50,4 (242)
Kontaktar Maria Ungdom	32,9 (158)
Kontaktar skolhälsovården	32,1 (154)
Kontaktar fältassistenter	26,3 (126)
Kontaktar skolan	18,5 (89)
Kontaktar polisen	16,0 (77)
Annat	10,6 (51)
Kontaktar behandlingsprogram inom kommunen	1,7 (8)
Samverkar ni vid er enhet/arbetsplats med andra aktörer i frågor som rör ungdomars cannabisvanor?	
Ja	68,2 (326)
Nej	13,4 (64)
Vet ej	18,4 (88)
Om ja, med vilka andra aktörer samarbetar ni?	
Socialtjänsten	76,2 (246)
Polis	64,4 (208)
Fritidsgårdar	54,5 (176)
Maria Ungdom	54,2 (175)
Skolan	52,6 (170)
Elevhälsan	39,6 (128)
Ungdomsmottagningar	23,2 (75)
Landstinget	18,9 (61)
Frivilligorganisationer	17,3 (56)
Andra	4,0 (13)
Hur ser er samverkan ut?	
Kontakt via telefon	74,3 (240)
Möten vid behov	70,9 (229)
Nätverksgrupper/samverkansgrupper	55,4 (179)
Regelbundna möten	40,9 (132)
Kontakt via mail	40,2 (130)
Annat	3,4 (11)

När det handlar om medicinska effekter och skadeverkningar av cannabis anser sig respondenterna ha lite bättre kunskap (Tabell 5). Ett par kommenterar frågan med att de har kunskapen, men att de framförallt behöver utbildning om hur man samtalar med cannabisliberala ungdomar om skadeverkningar av cannabis.

En fråga inkluderades om hur länge cannabis finns kvar i kroppen. Ungefär tre av fyra respondenter uppger korrekt svar att cannabis *kan* finnas kvar i kroppen i en månad eller längre. Många kommenterar frågan med att det beror på hur mycket och hur ofta cannabis missbrukas. Några påpekar att cannabis lagras i fettvävnader och därför finns kvar längre i kroppen än andra droger.

Det är värt att notera att en tiondel tror att det enligt svensk narkotikalagstiftning *bara* är olagligt att sälja cannabis, fast rätt svar är att all hantering av cannabis är olaglig i Sverige. Några kommenterar att "eget bruk" inte anses lika allvarligt som att sälja cannabis.

På frågan om hur stor andel av gymnasieelever i årskurs 2 i Stockholm som har testat cannabis tror över en fjärdedel att det är mellan 21-30% och en femtedel tror att det är mer än 31%. Enligt Stockholmsenkäten 2012 ligger andelen ungdomar som provat cannabis mellan 21-30% i Stockholms stad (6).

Inställning till cannabis

Frågor ställdes för att undersöka vilken inställning respondenterna har till cannabis. I Tabell 6 kan utläsas att en majoritet har en restriktiv inställning till cannabis. Huvudparten anser att det *inte* är upp till var och en om de använder cannabis, att cannabisbruk *inte* ska vara lagligt på samma sätt som tobak och alkohol och att *all* hantering av cannabis ska vara olaglig. Här kommenterar flera att de anser att cannabisanvändning ska vara lagligt för medicinskt bruk till exempel för cancer, MS och AIDS-sjuka. Några tror att alkohol och tobak inte skulle vara lagligt om de uppfanns idag och ett par anser att tobak och alkohol borde förbjudas. Av de som är tveksamma till att det är upp till var och en om de väljer att använda cannabis så är det flera som menar att man bör att hänsyn till ålder och påpekar att det inte ska vara lagligt för barn och ungdomar. Några tar upp att det inte bara är individen som drabbas av cannabismissbruk utan även familjen, omgivningen och samhället i stort. En respondent kommenterar att det bör kunna intas mer av ett "harm reduction-tänk" i Sverige.

Tabell 5. Respondenternas kunskap om cannabis

Fråga eller påstående och svarsalternativ	% (N)
Hur anser du att din kunskap om hur man upptäcker att någon är påverkad av cannabis är?	
Mycket bra	13,6 (64)
Ganska bra	42,2 (199)
Varken bra eller dålig	21,0 (99)
Ganska dålig	15,7 (74)
Mycket dålig	7,6 (36)
Hur anser du att din kunskap om medicinska effekter och skadeverkningar av cannabis är?	
Mycket bra	12,3 (58)
Ganska bra	47,6 (224)
Varken bra eller dålig	24,4 (115)
Ganska dålig	11,5 (54)
Mycket dålig	4,2 (20)
Hur länge tror du att cannabis finns kvar i kroppen?	
När ruset går över är drogen borta	0,4 (2)
Drogen är borta efter 1 dag	0,6 (3)
Drogen är borta efter 3-5 dagar	13,2 (62)
Drogen kan finnas kvar i kroppen i 1 månad eller längre	72,9 (341)
Vet ej	12,8 (60)
Vad säger svensk narkotikalagstiftning om cannabis?	
Det är bara olagligt att sälja cannabis	10,9 (51)
Det är bara olagligt att köpa cannabis	0,2 (1)
Det är bara olagligt att röka cannabis	0,6 (3)
All hantering av cannabis är olaglig	81,1 (381)
Vet ej	7,2 (34)
Ungefär hur stor andel av gymnasieelever i årskurs 2 i Stockholm tror du har testat cannabis?	
5 procent eller mindre	2,8 (13)
6-10 procent	13,2 (62)
11-20 procent	29,6 (139)
21-30 procent	24,9 (117)
31-40 procent	15,7 (74)
Mer än 40 procent	4,7 (22)
Vet ej	7,2 (34)

Tabell 6. Respondenternas inställning till cannabis

Fråga eller påstående och svarsalternativ	% (N)
Vad bör vara olagligt gällande cannabis?	
Försäljning	27,1 (128)
Köp	22,9 (108)
Användning	18,2 (86)
All hantering	86,0 (406)
Vet ej	2,5 (12)
Bör cannabisbruk vara lagligt på samma sätt som tobak och alkohol?	
Ja	1,3 (6)
Nej	94,9 (446)
Vet ej	3,8 (18)
Bör det vara upp till var och en om de väljer att använda cannabis?	
Ja, helt och hållet	0,4 (2)
Ja, i stort sätt	0,6 (3)
Tveksamt	13,2 (62)
Nej, i stort sätt inte	11,6 (54)
Nej, inte alls	80,3 (375)
Vet ej	1,5 (7)

För att få en uppfattning om hur respondenterna bedömer de negativa konsekvenserna av cannabis i relation till andra berusningsmedel/droger fick de värdera olika påståenden. Här rapporterar respondenterna att det mest negativa för en ungdom är att använda amfetamin eller kokain varje helg, följt av att använda cannabis varje helg (Tabell 7). Det är många som kommenterar frågan med att alla former av droger är negativt för ungdomars hälsa och utveckling både socialt, fysiskt och psykiskt. Flera tar upp att det inte är lätt att värdera användning av olika droger eftersom en drog kan leda till en annan drog. Speciellt så nämns ett samband mellan cigarettrökning och cannabis. Några tycker att frågan är svår att svara på då alkohol och tobak som är lagligt ska jämföras med olagliga droger.

Tabell 7. Respondenternas värdering av drogers negativa konsekvenser för ungdomar

Fråga och påstående	Medel (S.D.) ^a
Hur skulle du <u>värdera</u> nedanstående alternativ? Var vänlig ange en siffra mellan 0 till 10 för varje alternativ, där 10 är det mest negativa för en ungdom. (Det är möjligt att ge samma siffra till flera alternativ).	
Använda amfetamin varje helg	9,8 (1,2)
Använda kokain varje helg	9,8 (1,2)
Använda cannabis varje helg	9,6 (1,3)
Dricka sig berusad varje helg	9,0 (1,6)
Röka vattenpipa varje helg	7,6 (2,5)
Röka cigaretter varje helg	7,5 (2,5)

^a S.D. är standardavvikelse

Förslag för att förebygga cannabisbruk bland ungdomar

En majoritet av respondenterna tog sig tid att skriva ner förslag på hur cannabisanvändning bland ungdomar kan förebyggas och flertalet poängterade vikten av preventionsinsatser. De olika yrkesgrupperna kommer med många liknande förslag på förebyggande åtgärder. Nedan presenteras förslagen utifrån teman för respektive yrkesgrupp. Detta för att tydliggöra likheter och skillnader mellan yrkesgruppernas förslag.

Fritidsledare

Fritidsledarna anser att ungdomars inställning till cannabis har blivit mer liberal och tror att det beror på influenser från media. De mest återkommande förslagen på förebyggande arbete bland fritidsledarna var; information/utbildning, samverkan, fritidsaktiviteter, tillgänglighet, vuxennärvaro och positiva förebilder.

Det saknas kunskap om cannabis bland ungdomar, föräldrar och de som arbetar med ungdomar anser fritidsledarna. De tycker att ungdomar behöver få mer information om cannabis, framförallt om dess negativa konsekvenser och skadeverkningar, och att skolan har en central roll att förmedla den här kunskapen. Det finns olika uppfattningar bland fritidsledarna om hur informationen ska presenteras för ungdomarna. Det är ungefär lika många som är för att skrämja ungdomar att inte använda cannabis, som det är motståndare till att använda skräckpropaganda. Flera kommenterar att föräldrars kunskap om ungdomars cannabisanvändning bör förbättras. Fritidsledarna anser att föräldrar behöver bli mer medvetna om att cannabis kan förekomma bland ungdomar, bli bättre på att upptäcka cannabisanvändning, och bli bättre på att samtala med ungdomar kring ämnet. Likaså tycker fritidsledarna att även de behöver mer utbildning om cannabis. Flertalet tycker att det finns ett behov av lättillgängligt, uppdaterat och målgruppsanpassat informationsmaterial om cannabis riktat till ungdomar, föräldrar och yrkesgrupper som arbetar med ungdomar.

Flera fritidsledare betonar vikten av samverkan mellan olika aktörer såsom socialtjänst, föräldrar, skolan, polis och fritidsgårdar gällande cannabisanvändning bland ungdomar. De föreslår förbättrad samverkan genom regelbundna möten och gemensamma riktlinjer. Vidare understryker fritidsledarna betydelsen av att ungdomar har en meningsfull fritid efter skolan, på kvällar och helger för att förebygga cannabisanvändning. Exempel på aktiviteter är idrott, konst, evenemang samt längre öppettider på fritidsgårdar och även sommaröppet. Ett ytterligare förslag från fritidsledarna är att begränsa tillgängligheten av cannabis. Flera tycker att man ska satsa mer på att lagföra försäljare av cannabis. Dessutom anser en del att det ska bli större konsekvenser för ungdomar när cannabisanvändning upptäcks.

Vikten av vuxnas kontakt med ungdomar framhåller många fritidsledare. Här menar man att vuxna behöver finnas för ungdomar i skolan, på fritiden, och i hemmet. Det är centralt att ungdomar och vuxna har en bra relation där de vuxna lyssnar och inte dömer ungdomen, vilket är en förutsättning för bra kommunikation enligt fritidsledarna. Till sist, för att försöka påverka ungdomars inställning till cannabis föreslår fritidsledarna att arbeta med positiva drogfria förebilder i olika mediesammanhang.

Fältassistenter

De flesta fältassistenter som deltog i undersökningen lämnade förslag på åtgärder för att förebygga cannabisanvändning bland ungdomar. Fältassistenternas förslag kan delas upp i följande teman: Kommunikation, information/utbildning, föräldrar, tobaksprevention, samverkan.

Fältassistenterna anser att kommunikation mellan vuxna och ungdomar är en viktig faktor för att förebygga cannabisanvändning bland ungdomar. Fältassistenterna menar att de själva och andra vuxna behöver bli bättre på att diskutera cannabis och bemöta ungdomars argument på ett sakligt och trovärdigt sätt. Vuxenvärlden kan på detta sätt hjälpa ungdomar att hitta motargument för att stå emot gruppträck. För att bli bättre på diskussion och argumentation efterfrågar fältassistenterna utbildning med fokus på kommunikation. De anser även att utbildning bland andra yrkesgrupper som jobbar med ungdomar behövs.

Fältassistenterna anser att föräldrarna spelar en viktig roll i det cannabisförebyggande arbetet. Föräldrar behöver mer kunskap om cannabis såsom förekomst och skadeverkningar, men även här poängterar fältassistenterna att kommunikation mellan föräldrar och barn är det centrala. Förslag på informationsspridning till föräldrar är riktade föräldrabrev, föräldramöten men även genom media.

Flera av fältassistenterna framhåller att tobaksprevention är viktigt för att minska cannabisanvändandet bland ungdomar och bör därför prioriteras. Samverkan behövs mellan olika yrkesgrupper som arbetar med ungdomar och samverkan med föräldrar. Till exempel så framkommer det att gemensamma riktlinjer bör tydliggöras mellan och inom olika aktörer.

Övriga förslag som framförs av fältassistenterna är att erbjuda ungdomar attraktiva fritidsaktiviteter och att man stärker barn och ungdomars självkänsla. Några nämnde även att förebyggande insatser ska utgå från forskningen om risk- och skyddsfaktorer. En del tycker att de yrkesgrupper som arbetar med barn och ungdomar behöver informeras om anmälningsplikten.

Kuratorer

Kuratorerna har olika förslag på förebyggande insatser som kan delas in i följande teman; information/utbildning, skolan, barn och ungdomars välmående, opinionsbildning, vuxennärvaro och samverkan.

Kuratorerna understryker att det behövs utbildning för all skolpersonal, andra yrkesgrupper som arbetar med ungdomar och föräldrar. De efterfrågar bland annat uppdaterad kunskap om skadeverkningar, beskrivning av problembilden och stöd för att diskutera motargument om cannabis. Att använda drogvaneundersökningar för att få en beskrivning av problembilden bland ungdomar i stadsdelen är ett förslag som uppkommer. Flera påpekar även att de har fått information om att ANDT-undervisning i skolan kan vara kontraproduktiv. Därför tror några kuratorer att skolpersonal har blivit osäkra på hur de ska förmedla drogpreventiv information och att de därför undviker att ta upp ämnet med ungdomar.

En god skolmiljö är grundläggande för barn och ungdomars välbefinnande, vilket är allmänpreventivt för olika typer av problembeteenden inklusive cannabisanvändande, enligt kuratorerna. Skolan har möjlighet att tidigt fånga upp elever som uppvisar tecken på riskbeteenden samt att stärka alla elevers självkänsla och att stå emot grupstryck. Ett förslag från flera kuratorer är att arbeta med värderingsövningar och föra diskussioner både i grupp och enskilt med elever.

Kuratorerna upplever att ungdomars inställning till cannabis har blivit mer liberal. En anledning till detta tror de beror på hur cannabis framställs i media. Därför anser kuratorerna att ungdomar behöver lära sig att ha ett kritiskt förhållningssätt till media och attityder i samhället. Vissa kuratorer tycker att media ska användas som ett verktyg för opinionsbildning och för att nå ut med budskap till ungdomar. Ett exempel är att använda sig av drogfria förebilder.

Vuxennärvaro är betydande för barn och ungdomar både i skolan, på fritiden och i hemmet betonar kuratorerna. Vidare så anser de att samverkan mellan och inom olika aktörer som arbetar med ungdomar är centralt för att förebygga cannabisanvändning bland ungdomar. Även skriftliga riktlinjer i form av drogpolicys/handlingsplaner föreslås som en del i det förebyggande arbetet. Vad det gäller skolan så framkommer det att en del tycker att det är viktigt att rektorerna tydligt påvisar att problemet bör prioriteras inom verksamheten. Utan rektorns stöd är det svårare att genomföra insatser.

Specialpedagoger

De mest återkommande förslagen på förebyggande insatser bland specialpedagogerna är; information/utbildning, skolan, tidiga insatser, fritidsaktiviteter och föräldrar.

Av de tillfrågade specialpedagogerna anser en majoritet att det är av stor vikt att information sprids. Många av de tillfrågade betonar vikten av att såväl föräldrar, barn, pedagoger samt övriga yrkeskategorier som kommer i kontakt med barn och unga blir informerade om framförallt de risker cannabisanvändning kan medföra. Det förekommer många olika varianter av förslag på hur man kan sprida information om cannabis. För att på mest effektivt sätt nå dagens unga pekar många av de tillfrågade specialpedagogerna på vikten av att informationen kommer från trovärdiga källor. Ett flertal föreslår att före detta cannabismissbrukare, både yngre och äldre, berättar om sina personliga erfarenheter för att på så sätt levandegöra temat.

Skolans roll betonas i många svar och man efterfrågar att skolan bör ta ett större ansvar än vad som görs idag. Redan i tidig ålder bör barn som till exempel är utåtagerande, impulsstyrda, har sen språkutveckling eller lever i problematiska hemförhållanden uppmärksammas. Enligt specialpedagogerna handlar det om att stärka elevers självkänsla och självförtroende, att de får känna att de lyckas i skolan och att minska risker för negativt grupstryck.

Specialpedagogerna menar vidare att den psykosociala miljön har stor betydelse, både i skolan och på fritiden. De efterfrågar en större mångfald av fritidssysselsättningar. Barn och ungdomar som har strukturerade rast- och fritidsaktiviteter löper mindre risk för att hamna i drogberoende anser specialpedagogerna.

Förslagen på hur informationen kan spridas varierar och många specialpedagoger menar att preventivt arbete är viktigt och effektivt. Man bör inte vänta tills man tror sig se tecken på eventuellt missbruk, tvärtom bör en god grund för hälsa påbörjas i unga år.

Av de tillfrågade specialpedagogerna är det flera som påtalar vikten av att föräldrar tar ansvar för sina barn. Även föräldragruppen är i behov av information kring cannabis. Det nämns även att föräldrar och andra vuxna bör finnas närvarande på alla platser där ungdomar finns, inklusive sociala medier. Slutligen nämns även samverkan mellan olika aktörer för att förbättra det preventiva arbetet.

Poliser

Polisernas förslag på förebyggande åtgärder kan delas in i följande teman; information/utbildning, tidiga insatser, samverkan, tillgänglighet, föräldrar och opinionsbildning.

Poliserna upplever att ungdomars liberala inställning till cannabis är ett stort problem och något som bör prioriteras i det förebyggande arbetet. För att påverka inställningen till cannabis föreslår poliserna både information/utbildning och opinionsbildning som möjliga strategier. Poliserna har uppfattningen att många ungdomar idag tror att cannabis är ofarligt. Därför behöver ungdomar kunskap om cannabis skadeverkningar och andra konsekvenser. Det finns olika åsikter bland poliserna om skräckpropaganda ska användas eller inte för att hindra ungdomar att testa cannabis. Några av förespråkarna av skräckpropaganda har hört att det inte är en effektiv metod, men tror ändå att det kan fungera i vissa fall. Poliserna anser att skolan är en bra arena för drogförebyggande undervisning både förmedlat av skolpersonal men även i samarbete med polisen. Vidare behövs information och utbildning till alla yrkesgrupper som möter ungdomar samt även till föräldrar. En del poliser föreslår att ungdomar behöver få information om de etiska och sociala perspektiven av narkotikahandeln, såsom var ifrån narkotikan kommer och att de stödjer en kriminell verksamhet genom att använda cannabis.

Många poliser anser att cannabis kan vara en inkörsport till andra typer av narkotikamissbruk. Det är därmed viktigt att tidigt upptäcka cannabisanvändning, enligt poliserna. Redan vid misstanke bör omgivningen såsom föräldrar, skola, polis, socialtjänst, fältassistenter och fritidsledare reagera. För att tidigt upptäcka cannabisanvändning föreslår poliserna bättre samverkan och informationsutbyte mellan olika aktörer och föräldrar. Polisen anser även att resurser måste läggas på att begränsa tillgängligheten av cannabis. Några förslag som uppkommer är att stoppa införsel av narkotika, lagföra distributörer och införa hårdare straffsatser för cannabis. Information och tips från allmänheten och andra myndigheter är också viktigt för polisens arbete. Föräldrar skulle kunna ge polisen information när de är oroliga eller misstänker att deras barn eller andra ungdomar använder cannabis. Poliserna tror att ungdomar många gånger vet vilka som säljer narkotika. För att underlätta för ungdomar att tipsa polisen föreslås att ett specifikt tipsnummer tas fram dit ungdomar kan ringa anonymt.

Övriga kommentarer som framkommer beträffande förebyggande arbete är närvarande föräldrar, mötesplatser för ungdomar, bra argument mot cannabis och bra förebilder. Arbetsmetoder som framhävs är MUMIN och Linköpingsmodellen.

Preventionssamordnare

De förslag på förebyggande arbete som framkommer från preventionssamordnarna är som följer; målgruppsanpassning, information/utbildning, tobakprevention, samverkan och fritid.

Enligt preventionssamordnarna behövs förebyggande insatser på alla nivåer: primär, sekundär och tertiärprevention. Vidare anser de att man bör satsa mer på behovsanalyser för att bättre kunna målgruppsanpassa cannabisförebyggande insatser. De grupper som de tycker bör inkluderas är yrkesgrupper som arbetar med ungdomar, föräldrar samt ungdomarna själva. Information och utbildning är något som behövs till alla grupper. En svårighet som lyfts är hur man ska informera ungdomar om cannabis så att det inte blir kontraproduktivt, med andra ord att informationen skapar nyfikenhet och leder till ökad cannabisanvändning. Ett förslag är att göra ungdomar mer delaktiga i det förebyggande arbetet genom att lyssna på deras idéer och tankar kring cannabis. Preventionssamordnarna tycker att man i tidig ålder och genom hela skolgången ska arbeta med ungdomars självkänsla och lära ungdomarna att hantera grupstryck. Diskussioner och värderingsövningar i klasserna uppkommer som förslag samt att prata om majoritetmissförståndet, det vill säga att ungdomar tror att deras vänner har mer erfarenhet av till exempel alkohol och droger än vad de faktiskt har. När det gäller utbildning av yrkesgrupper, är ett konkret förslag utbildning i samtalsmetodik som till exempel motiverande samtal (MI), för att förbättra kommunikation mellan vuxna och ungdomar.

Flera anser att tobaksprevention är viktigt för att förhindra cannabisanvändning. Förslag som uppkommer är att tidigare börja med tobaksförebyggande arbete i skolorna samt att det behövs tobakspolicys på skolor, skolgårdar och fritidsgårdar. Ett annat förslag från preventionssamordnarna är meningsfulla fritidsaktiviteter som är kostnadsfria, alternativt har låga avgifter. Samverkan och samsyn mellan olika aktörer som når ungdomar framhävs även av preventionssamordnarna som betydelsefullt för att förebygga och tidigt upptäcka cannabisanvändning bland ungdomar.

DISKUSSION

Syftet med denna studie har varit att kartlägga vad ett urval av yrkesgrupper som kommer i kontakt med ungdomar har för bild av ungdomars cannabisanvändning i Stockholm, hur de arbetar med prevention och tidiga insatser mot cannabisanvändning bland ungdomar, samt att identifiera hur man bedömer att det förebyggande arbetet kan förbättras. Så vitt vi vet, är detta den första studien i Sverige som kartlägger yrkesgruppers uppfattning om ungdomar och cannabis.

Yrkesgruppernas bild av ungdomars cannabisanvändning i Stockholm präglas dels av oro över ett omfattande och växande problem, men också av en tro på att det finns stora möjligheter för samhället att påverka situationen. I relation till andra ungdomsproblem anser man också att preventiva insatser mot cannabis bör ges en hög prioritet. En klar

majoritet anser till exempel att cannabisanvändning bland ungdomar är ett stort problem i Stockholms stad och närmare var tredje att det är ett mycket stort problem. Vidare upplever ungefär hälften utifrån erfarenheter i sitt arbete att cannabisanvändning har ökat under de senaste tre åren, varav en av fem upplever en stor ökning. Fyra av fem anser att förebyggande insatser mot cannabis bör prioriteras i relation till insatser mot andra ungdomsproblem som till exempel alkohol, och nio av tio att det finns stora möjligheter för samhället att förebygga cannabisanvändning bland ungdomar. Överlag har man också en restriktiv inställning till cannabis i termer av att man stödjer förbud mot all icke-medicinsk hantering.

Viktigt att notera var dock att man i praktiken inte alltid anser sig ha utrymme för att förebygga cannabis inom ramen för det egna arbetet trots att man anser att det ingår i arbetsuppgifterna. Medan 77% av de svarande anser att det ingår i deras arbetsuppgifter att arbeta förebyggande mot cannabisanvändning, var det endast 42% som ansåg att de hade möjlighet till det i praktiken. Vad som hindrar det cannabisförebyggande arbetet är delvis oklart, men brist på tid, resurser och även brist på kunskap anges vara viktiga orsaker.

Vidare framkom att en skriftlig policy/handlingsplan som beskriver hur alkohol- och narkotikarelaterade problem bland ungdomar ska hanteras saknas på ungefär hälften av arbetsplatserna. Ännu färre, drygt en fjärdedel, känner till att det finns skriftliga riktlinjer på deras arbetsplatser för hur de ska arbeta förebyggande mot just cannabisanvändning bland ungdomar. Detta indikerar att det finns möjlighet att förbättra arbetet med skriftliga policys och riktlinjer, vilket har visat effekter i drogprevention i arbetslivet (11).

Merparten (68%) uppger att de samverkar med andra aktörer i frågor som rör ungdomars cannabisvanor och de vanligaste aktörer som omnämns är socialtjänst, polis, fritidsgårdar, Maria Ungdom och skola. Vanligaste formen för samverkan är kontakt via telefon och möten. Baserat på kommentarer från respondenterna finns det här utrymme för förbättringar, både med avseende på förbättring av redan påbörjad samverkan och att utveckla nya former för samverkan.

Utifrån frågor om man anser sig ha tillräcklig kunskap och mer objektiva faktafrågor om cannabis, visade det sig att det finns möjlighet att förbättra kunskapsnivån gällande cannabis bland yrkesgrupperna. Närmare hälften uppgav exempelvis att de inte har bra kunskap om hur man upptäcker att någon är påverkad av cannabis.

Det stora engagemanget bland respondenterna för att arbeta förebyggande mot cannabisanvändning bland ungdomar visar sig även i att majoriteten av de svarande har lagt ner tid på att ge många kommentarer på frågorna och förslag på förebyggande åtgärder. De olika förslagen på åtgärder som framkom kan sammanfattas i följande teman: information/utbildning, samverkan, fritidsaktiviteter, föräldrar, vuxennärvaro, skolan, tidiga insatser, tobaksprevention, barn och ungdomars välmående, opinionsbildning, kommunikation, positiva förebilder, målgruppsanpassning och tillgänglighet. Det finns både likheter och skillnader mellan yrkesgruppernas förslag på åtgärder. Till exempel när det gäller information/utbildning efterfrågar fritidsledarna ett fokus på negativa effekter och skadeverkningar av cannabis, medan fältassistenterna upplever att det största behovet är utbildning i kommunikation. Vuxna behöver bli bättre på att kommunicera och diskutera med ungdomar om cannabis anser fältassistenterna.

Förslagen på hur information om cannabis ska förmedlas till ungdomar varierar mellan och inom yrkesgrupperna. Exempelvis finns det både förespråkare och motståndare till skräckpropaganda. Även fast det i forskningslitteraturen finns studier som visar att skräckpropaganda sällan har effekt på beteendeförändring eller till och med kan vara kontraproduktivt, tilltalar det många som metod (12-13). I en nyligen publicerad studie fann forskare att många förväntar sig att skräckpropaganda ska vara effektivt och att det är svårt att påverka denna inställning. Trots att bevis på motsatsen presenterades för deltagarna i studien vidhöll de sin uppfattning om att skräckpropaganda fungerar (14). En annan aspekt på att förmedla drogförebyggande information till ungdomar var att vissa inom yrkesgrupperna känner en oro över att informationen ska väcka nyfikenhet istället för avståndstagande. Denna oro bottnade i att man hört talas om exempel på insatser som visat sig vara kontraproduktiva.

Trots att drygt två tredjedelar av respondenterna uppgav i enkäten att de samverkar med andra aktörer gällande cannabis och ungdomar är förbättrad samverkan ett av de mest frekventa förslagen bland yrkesgrupperna. Det här antyder att den samverkan som sker idag inte upplevs som tillräcklig. För att förbättra samverkan föreslås bland annat gemensamma riktlinjer inom och mellan olika aktörer.

Ett genomgående tema i respondenternas kommentarer är oro över den drogliberala inställningen till cannabis som de anser råder bland ungdomar idag. Anledningen till detta tror många är medias ökande inflytande och man nämner internationella tv-serier, filmer och musik som influenser. Många respondenter tror att den cannabisliberala inställningen kan leda till att fler ungdomar testar cannabis. Denna oro återspeglas i respondenternas förslag på åtgärder. Förslag för att påverka den drogliberala inställningen till cannabis är information och opinionsbildning där positiva förebilder kan användas. Det nämns också att vuxennärvaro är viktigt på de platser där ungdomar vistas, såsom skola, hem, fritid och sociala medier.

Det finns ett antal begränsningar i denna studie som vi vill lyfta fram och diskutera. För det första ingår endast ett urval av yrkesgrupper och det finns andra tänkbara yrkesgrupper som skulle kunna ha inkluderats såsom lärare, rektorer och idrottsledare. Hade dessa yrkesgrupper ingått i studien kan det inte uteslutas att vissa resultat hade fallit ut annorlunda. Det är således viktigt att poängtera att resultaten endast speglar erfarenheter och uppfattningar i de yrkesgrupper som besvarat enkäten. En ytterligare begränsning är att enkäten även skickades till yrkesverksamma som endast möter yngre barn i sitt arbete och inte ungdomar. Dels har detta lett till att personer har besvarat enkäten trots att de inte har någon erfarenhet av ungdomar och cannabis, dels kan svarsfrekvensen ha påverkats. Flera specialpedagoger meddelade STAD, under datainsamlingsperioden, att de inte ville medverka i studien då de arbetar med yngre barn, vilket skulle kunna förklara den låga svarsfrekvensen bland specialpedagoger. Om enkäten endast hade besvarats av personer som faktiskt möter ungdomar i sitt arbete kan vissa resultat ha sett något annorlunda ut. En annan begränsning är att uppgifter om antalet fritidsledare och poliser som fått enkäten inte finns tillgängliga och att svarsfrekvens i dessa yrkesgrupper därför inte kunnat fastställas. Det är värt att påpeka att det alltid finns en risk att bortfallet i en studie kan skilja sig från de som medverkar. Slutligen, frågor gällande narkotika kan upplevas som känsliga att besvara eftersom det handlar om illegala preparat, vilket kan påverka tillförlitligheten i resultaten.

Trots dessa begränsningar är det rimligt att resultaten ger en förhållandevis god bild av hur yrkesgrupperna ser på cannabisanvändning bland ungdomar i Stockholm och hur de arbetar.

Sammantaget visar yrkesgrupperna som ingår i studien engagemang och motivation till att arbeta förebyggande mot cannabis bland ungdomar. De ger en rad förslag på åtgärder som de tror kan förebygga cannabisanvändning. Dessa förslag bör kunna beaktas i planeringen av kommande insatser, men det är samtidigt viktigt att nämna att det behövs mer kunskap om vilka åtgärder som är effektiva för att förebygga alkohol- och droganvändning bland ungdomar (15). Därför är det önskvärt att effekter av kommande insatser utvärderas. Det framkommer att alla yrkesgrupper tycker att samverkan mellan och inom olika aktörer kan förbättras inom det cannabisförebyggande arbetet. För att ta reda på hur samverkan kan förbättras behövs mer information. Ett sätt att undersöka detta på är att genomföra kvalitativa studier, såsom djupintervjuer, med de berörda yrkesgrupperna.

Slutsats

Resultaten visar att de tillfrågade yrkesgrupperna anser att cannabis är ett problem bland ungdomar i Stockholms stad. Genomgående framkommer ett engagemang i frågan och yrkesgrupperna har en mängd förslag på åtgärder som kan ligga till grund för preventivt arbete inom detta område. Sammantaget kan resultaten tolkas som att det både är möjligt och meningsfullt att ytterligare involvera dessa yrkesgrupper i det förebyggande arbetet mot ungdomars cannabisanvändning.

REFERENSER

1. Bellis MA, Hughes K, McVeigh J, Thomson R, Luke C. *Effects of nightlife activity on health*. Nursing Standard, 2005. **19**(30): p. 63-71; quiz 73.
2. Carmen del Rio M, Alvarez FJ. *Presence of illegal drugs in drivers involved in fatal road traffic accidents in Spain*. Drug Alcohol Depend, 2000. **57**(3): p. 177-82.
3. Grann M, Fazel S. *Substance misuse and violent crime: Swedish population study*. British Medical Journal, 2004. **328**(7450): p. 1233-4.
4. Lalander P. *Hela världen är din - en bok om unga heroinister*, 2001, Stockholm: Studentlitteratur.
5. Mitcheson L, McCambridge J, Byrne A, Hunt N, Winstock A. *Sexual health risk among dance drug users: cross-sectional comparisons with nationally representative data*. International Journal of Drug Policy, 2008. **19**(4): p. 304-10.
6. Stockholms stad. *Stockholmsenkäten - stadsövergripande resultat 2012*, 2012. Hämtad 2012-12-12. Tillgänglig från: www.stockholm.se.
7. Henriksson C, Leifman H. *Skolelevers drogvanor 2011*, 2011, Centralförbundet för Alkohol- och Narkotikaupplysning: Stockholm.
8. Nyström S, Guttormsson U. *Drogutvecklingen i Sverige 2010*, 2010, Centralförbundet för Alkohol- och Narkotikaupplysning: Stockholm.
9. Moore TM, Stuart GL. *A review of the literature on marijuana and interpersonal violence*. Aggression and Violent Behavior, 2005(10): p. 171-92.
10. ManriqueGarcia E, Zammit S, Dalman C, Hemmingsson T, Andreasson S, Allebeck P, *Cannabis, schizophrenia and other nonaffective psychoses: 35 years of followup of a population-based cohort*. Psychological Medicine, 2012(06): p. 1321-1328.
11. Cook RF. *Drug abuse prevention in the workplace*, in *Handbook of drug abuse prevention. Theory, science, and practice*, Sloboda Z, Bukoski WJ, Editors. 2006, Springer: New York. p. 157-172.
12. Peters G-JY, Ruiter RAC, Kok G. *Threatening communication: a critical re-analysis and a revised meta-analytic test of fear appeal theory*. Health Psychol Rev,, 2012.
13. Lynam DR, Milich R, Zimmerman R, Novak SP, Logan TK, Martin C, Leukefeld C, Clayton R. *Project DARE: No effects at 10-year follow-up*. Journal of Consulting and Clinical Psychology, 1999. **67**(4): p. 590-593.
14. Ten Hoor GA, Peters GJ, Kalagi J, et al. *Reactions to threatening health messages*. BMC Public Health, 2012. **12**(1): p. 1011.
15. Foxcroft DR, Tsertsvadze A. *Universal school-based prevention programs for alcohol misuse in young people*. Cochrane Database of Systematic Reviews, 2011(5).

BILAGA 1 – FRÅGEFORMULÄR

1. Din ålder? _____ år

2. Kön? Kvinna
 Man

3. Vilken region arbetar du i?

Söderort City
 Västerort Annan region: _____

4. Vilken är din högst avslutade utbildningsnivå?

Grundskola
 Gymnasiet
 Folkhögskola
 Universitet eller högskola
 Annan utbildning, ange vilken: _____

5. Vad är du huvudsakligen anställd som?

Fritidsledare på fritidsgård Fältassistent Grundskolelärare årskurs _____
 Fritidsledare i skolan Skolsköterska Gymnasielärare
 Socialsekreterare Skolkurator Polis
 Annat: _____

6. Hur länge har du arbetat inom detta yrke?

Antal år: _____
 Om mindre än ett år, uppge antal månader: _____

7. Hur länge har du varit på din nuvarande arbetsplats?

Antal år: _____
 Om mindre än ett år, uppge antal månader: _____

8. Hur gamla är ungdomarna som du möter i ditt arbete? _____

9. Tycker du att cannabisanvändning bland ungdomar är ett problem inom Stockholm Stad?

Ja, ett mycket stort problem
 Ja, ett ganska stort problem
 Varken stort eller litet problem
 Ganska litet problem
 Nej, inte ett problem alls

Kommentar: _____
_____

10. Tycker du att cannabisanvändning är ett problem bland ungdomar som du möter i ditt arbete?

- Ja, ett mycket stort problem
- Ja, ett ganska stort problem
- Varken stort eller litet problem
- Ganska litet problem
- Nej, inte ett problem alls

Kommentar: _____

---

11. Hur ofta förekommer det i ditt arbete att du träffar ungdomar som är eller som du misstänker är påverkade av cannabis?

- I stort sett varje dag
- 2-3 gånger i veckan
- Ungefär en gång i veckan
- 2-3 gånger i månaden
- Ungefär en gång i månaden
- Några få gånger under de senaste 12 månaderna
- En gång under de senaste 12 månaderna
- Aldrig
- Vet ej

Kommentar: _____

---

12. Hur många cannabispåverkade eller misstänkt cannabispåverkade ungdomar träffar du under en typisk arbetsvecka? _____

Kommentar: _____

---

13. Upplever du i ditt arbete att cannabisanvändning bland ungdomar har förändrats under de senaste 3 åren?

- Stor ökning
- Viss ökning
- Ingen skillnad
- Viss minskning
- Stor minskning
- Vet ej

Kommentar: _____

---

14. Anser du att det ingår i dina arbetsuppgifter att arbeta förebyggande mot ungdomars cannabisanvändande?

(Med förebyggande arbete menar vi att förhindra att ungdomar använder cannabis och/eller att få ungdomar att sluta använda cannabis.)

- Ja
- Delvis
- Nej

Kommentar: _____

---

15. Anser du att du har möjlighet att arbeta förebyggande mot ungdomars cannabisanvändande?

- Ja
- Delvis
- Nej

Kommentar: _____

---

16. Vid vilka tillfällen pratar du med ungdomar om cannabis i ditt arbete?

(Flera svarsalternativ möjliga)

- När ungdomar själv tar upp det
- I de fall då det är känt att ungdomar använder cannabis
- När jag misstänker att ungdomar använder cannabis
- När jag träffar ungdomar som är cannabispåverkade
- När jag undervisar/föreläser om narkotika
- Annat tillfälle (vg ange): _____
- Aldrig

Kommentar: _____

---

17. Jämfört med insatser mot andra problem (t ex alkohol) bland ungdomar i vårt samhälle, tycker du att insatser för att förebygga cannabisanvändning är något som bör prioriteras?

- Ja, mycket hög prioritet
- Ja, hög prioritet
- Varken eller
- Liten prioritet
- Nej, ingen prioritet

Kommentar: _____

---

18. Tror du att samhället kan göra något för att förebygga cannabisanvändning bland ungdomar?

- Ja, det finns mycket att göra
- Ja, det finns en del att göra
- Kanske
- Nej, det finns nästan inget att göra
- Nej, det finns inget att göra

Kommentar: _____

---

19. På en del arbetsplatser/myndigheter/organisationer finns det en skriftlig policy/handlingsplan tillgänglig som t ex beskriver hur alkohol- och narkotikarelaterade problem bland ungdomar skall hanteras. Finns det en sådan skriftlig policy/handlingsplan på din arbetsplats?

- Ja
- Nej → gå till fråga 21
- Vet ej → gå till fråga 21

Kommentar: _____

---

20. Om ja, beskriver policyn/handlingsplanen vilka åtgärder som skall vidtas då du/ni upptäcker eller misstänker att en ungdom använder cannabis?

- Ja
- Nej
- Vet ej

Kommentar: _____

---

21. Om du, inom ramen för ditt arbete, får kännedom om att en ungdom använder cannabis, vad gör du då?

(Flera svarsalternativ möjliga)

- Pratar med ungdomen
- Pratar med arbetskollegor
- Kontaktar föräldrarna
- Kontaktar skolan
- Kontaktar skolhälsovården
- Kontaktar socialtjänsten
- Kontaktar Maria Ungdom
- Kontaktar fältassistenter
- Kontaktar behandlingsprogram inom kommunen
- Kontaktar polisen
- Annat, ange vad: _____

Kommentar: _____

---

22. Samverkar ni vid er enhet/arbetsplats med andra aktörer i frågor som rör ungdomars cannabisvanor?

- Ja
- Nej → gå till fråga 25
- Vet ej → gå till fråga 25

Kommentar: _____

---

23. Om ja, med vilka andra aktörer samarbetar ni?

(Flera svarsalternativ möjliga)

- Landstinget
- Polis
- Frivilligorganisationer
- Fritidsgårdar
- Fältassistenter
- Elevhälsan
- Socialtjänsten
- Skolan
- Maria Ungdom
- Ungdomsmottagningar
- Andra, ange vilka: _____

Kommentar: _____

---

24. Hur ser er samverkan ut?

(Flera svarsalternativ möjliga)

- Kontakt via telefon
- Kontakt via mail
- Möten vid behov
- Regelbundna möten
- Nätverksgrupper/samverkansgrupper

Annat: _____

Kommentar: _____

---

25. På din arbetsplats, vilka av nedanstående faktorer tycker du är viktigast för ert arbete med att förebygga ungdomars cannabisanvändande?

(Här kan du ange max 3 svarsalternativ)

- Tid
- Handledning
- Stöd från min närmaste chef
- Ekonomiska resurser
- Samverkan
- Specialiserad handläggare
- Vidareutbildning/ kunskap
- Erfarenhet
- Skriftlig policy

Annat: _____

Kommentar: _____

---

26. Känner du till om det på din arbetsplats finns skriftliga riktlinjer för hur ni ska arbeta förebyggande mot ungdomars cannabisanvändning?

- Ja
- Nej
- Vet ej

Kommentar: _____

---

27. Hur anser du att din kunskap om hur man upptäcker att någon är påverkad av cannabis är?

- Mycket bra
- Ganska bra
- Varken bra eller dålig
- Ganska dålig
- Mycket dålig

Kommentar: _____

---

28. Hur anser du att din kunskap om medicinska effekter och skadeverkningar av cannabis är?

- Mycket bra
- Ganska bra
- Varken bra eller dålig
- Ganska dålig
- Mycket dålig

Kommentar: _____

---

29. Hur länge tror du att cannabis finns kvar i kroppen?

- När ruset går över är drogen borta
- Drogen är borta efter 1 dag
- Drogen är borta efter 3-5 dagar
- Drogen kan finnas kvar i kroppen i 1 månad eller längre
- Vet ej

Kommentar: _____

---

30. Vad säger svensk narkotikalagstiftning om cannabis?

- Det är bara olagligt att sälja cannabis
- Det är bara olagligt att köpa cannabis
- Det är bara olagligt att röka cannabis
- All hantering av cannabis är olaglig
- Vet ej

Kommentar: _____

---

31. Ungefär hur stor andel av gymnasieelever i årskurs 2 i Stockholm tror du har testat cannabis?

- 5 procent eller mindre
- 6-10 procent
- 11-20 procent
- 21-30 procent
- 31-40 procent
- Mer än 40 procent
- Vet ej

Kommentar: _____

---

32. Vad bör vara olagligt gällande cannabis?

(Flera svarsalternativ möjliga)

- Försäljning
- Köp
- Användning
- All hantering
- Vet ej

Kommentar: _____

---

33. Bör cannabisbruk vara lagligt på samma sätt som tobak och alkohol?

- Ja
- Nej
- Vet ej

Kommentar: _____

---

34. Bör det vara upp till var och en om de väljer att använda cannabis?

- Ja, helt och hållet
- Ja, i stort sett
- Tveksamt
- Nej, i stort sett inte
- Nej, inte alls
- Vet ej

Kommentar: _____

_____

35. Hur skulle du värdera nedanstående alternativ? Var vänlig ange en siffra mellan 0 till 10 för varje alternativ, där 10 är det mest negativa för en ungdom. (Det är möjligt att ge samma siffra till flera alternativ).

- _____ Röka cigaretter varje helg
- _____ Dricka sig berusad varje helg
- _____ Röka vattenpipa varje helg
- _____ Använda amfetamin varje helg
- _____ Använda kokain varje helg
- _____ Använda cannabis varje helg

Kommentar: _____

_____

_____

**36. Vad tror du att man kan göra för att förebygga cannabisbruk bland ungdomar?
Vi ser det som mycket angeläget att få veta vad du som jobbar med ungdomar har för förslag.**

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

37. Tycker du att det är något som vi glömt att fråga om i enkäten har du möjlighet att lämna dina synpunkter här:

_____

_____

_____

_____

Stort tack för din medverkan!